

Kultūros ir meno projektų bei procesų stebėsenos ir analizės modeliavimo sistema

Bibliotekų sritis

Ekspertinio vertinimo santrauka

Ši santrauka yra tyrimo *Stebėsenos, analizės ir modeliavimo sistemos kokybinių rodiklių nustatymas. Bibliotekų sritis*, vykdomo siekiant sukurti Kultūros ir meno projektų ir procesų stebėsenos ir analizės modeliavimo sistemą (SAMS), dalis.

Parengė Jolita Steponaitienė

Santrauka parengta vykdant projektą „Kultūrinės plėtros projektų ir procesų valdymo, stebėsenos ir analizės sistemos sukūrimas ir išbandymas“.

Projektas bendrai finansuojamas iš Europos socialinio fondo lėšų (Projekto Nr. 10.1.1-ESFA-V-912-01-0033).

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Lietuvos kultūros tarybai priklauso autorių turtinės teisės atgaminti bet kokia forma ar būdu, išleisti ir viešai skelbti (visą ar dalimis), įskaitant padarymą viešai prieinamu kompiuterių tinklais, tyrimą ir visas pateiktas rekomendacijas. Šios informacijos naudojimas galimas mokslo ir nekomerciniais tikslais, nurodant cituojamą šaltinį.

Autorės išreikštas požiūris nebūtinai sutampa su Lietuvos kultūros tarybos.

I. Bibliotekų srities apibrėžimas

Biblioteka – įstatymų nustatyta tvarka įsteigtas juridinis asmuo, veikiantis informacijos sklaidos, kultūros, mokslo ir švietimo srityse ir vykdamas bibliotekų veiklą, į kurią įeina dokumentų kaupimas, tvarkymas, sisteminimas ir saugojimas, galimybės naudotis viešaisiais informacijos šaltiniais užtikrinimas, fizinių ir juridinių asmenų lygių teisių naudotis teisės aktų nustatyta tvarka teikiamomis nemokamomis paslaugomis užtikrinimas, teikiant visuomenės švietimui, moksliniams tyrimams bei asmenybės ugdymui reikalingą informaciją ir paslaugas. Viešosios bibliotekos – visiems vartotojams prieinamos bibliotekos. Lietuvos bibliotekų sistemą sudaro: Lietuvos nacionalinė biblioteka, apskričių viešosios bibliotekos, savivaldybių viešosios bibliotekos, mokslo ir studijų institucijų bibliotekos, mokyklų (išskyrus aukštąsias) bibliotekos, specialiosios bibliotekos, kitos bibliotekos. Bibliotekos, kuriose sukauptas rašto ir kultūros paveldas, turi išskirtinę reikšmę mokslui, švietimui, kultūrai ir šalies ūkiui, yra valstybinės reikšmės bibliotekos. Pagal steigėjo patvirtintus nuostatus šios bibliotekos atlieka atitinkamos srities bibliotekų veiklos koordinavimo ir metodinės pagalbos funkcijas.

Siekdamos būti konkurencingos žinių ekonomikoje, bibliotekos kuria paslaugas, užtikrinančias visuomenės poreikius atitinkančią prieigą prie informacijos, žinių bei kultūros ir sudaro galimybes naudoti informaciją kaip strateginį valstybės socialinės, kultūrinės ir ekonominės pažangos vystymo išteklių. Bibliotekos siekia būti pajėgiausia kultūros, mokslo, mokymosi visą gyvenimą, ekonominės ir socialinės plėtros skatinimo informacinė infrastruktūra, reikšmingai prisidedanti prie valstybės pažangos.

II. Bibliotekų srities veiklų sąrašas

Bibliotekų srities veiklas reglamentuoja Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymas ir Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius.

Pagrindinės bibliotekų srities veiklos:

- dokumentų kaupimas, tvarkymas, sisteminimas, saugojimas, skaitmeninimas, panauda ir viešinimas, bibliografavimas;
- kultūrinių ir edukacinių programų organizavimas ir kultūros plėtra;
- galimybės naudotis viešaisiais informacijos šaltiniais, nepaisant informacijos pateikimo būdo, formos ir laikmenos, neatsižvelgiant į autorių ar užfiksuotų žinių politinę ar ideologinę orientaciją, užtikrinimas;
- fizinių ir juridinių asmenų lygių teisių naudotis teisės aktų nustatyta tvarka teikiamomis nemokamomis visuomenės švietimui, sociokultūrinei edukacijai, moksliniams tyrimams bei asmenybės ugdymui reikalingomis paslaugomis ir informacija užtikrinimas;
- informacijos ir viešosios interneto prieigos paslaugos gyventojams;
- medijų ir informacinis raštingumas;
- skaitymo skatinimas;
- kvalifikacijos tobulinimas;

- metodinė veikla;
- mokslinė veikla;
- neformalusis ugdymas;
- leidybinė veikla.

III. Bibliotekų srities paslaugų sąrašas

Bibliotekų srities paslaugos priskiriamos viešojo sektoriaus paslaugoms. (Viešoji paslauga – tai valstybės ar savivaldybių įsteigtų specialiųjų įstaigų ir organizacijų veikla, teikianti gyventojams socialines, švietimo, mokslo, kultūros, sporto, poilsio ir rekreacijos, komunalines, viešojo transporto, informacines, administracines ir kitas teisės aktuose numatytas paslaugas). Jos neabejotinai daro poveikį šių paslaugų gavėjams – bibliotekų naudotojams.

Bibliotekų teikiamų paslaugų spektras labai didelis. Daugiausia jis priklauso nuo bibliotekos statuso, veiklos tikslų, turimos infrastruktūros, bendruomenės poreikių, bibliotekos personalo kūrybiškumo. Bibliotekų teikiamos paslaugos gali būti mokamos arba nemokamos. Lietuvos Respublikos kultūros ministerija yra patvirtinusi bibliotekų mokamų paslaugų sąrašą. Pagal jį bibliotekos turi teisę imti atlygį už teikiamas toliau nurodytas paslaugas.

1. Naudotojo pažymėjimo išdavimas
2. Dokumentų kopijavimas, skenavimas ir spausdinimas, leidimas juos viešai publikuoti
3. Bibliografinių sąrašų ir rodyklių sudarymas bei redagavimas pagal individualią užklausą
4. Analitinės informacijos rengimas
5. Atrankinės informacijos paslaugų teikimas pagal užsakymą
6. Bibliotekų misiją atitinkančių mokymo programų ir kursų rengimas
7. Specialistų stažuotės bibliotekoje
8. Konsultacijos ir ekspertizės bibliotekų veiklos klausimais
9. Dokumentų parsiuntimas iš kitų bibliotekų per tarpbibliotekinį ir tarptautinį tarpbibliotekinį abonementą
10. Dokumentų pristatymas į namus, įstaigas ar organizacijas pagal užsakymą
11. Ilgalaikio ir trumpalaikio materialiojo turto nuoma
12. Seminarų, konferencijų, parodų ir kitų renginių organizavimo ir aptarnavimo paslaugos
13. Gidų ir ekskursijų vadovų paslaugos
14. Leidybos paslaugos
15. Leidybinės, suvenyrinės produkcijos platinimas
16. Tarptautinių standartinių leidinio numerių suteikimo, brūkšnių kodų skaičiavimo ir serijinio leidinio perregistravimo kitam leidėjui paslaugos
17. Tiesioginių transliacijų internetu paslaugos
18. Leidimas fotografuoti ir (ar) filmuoti bibliotekos patalpose bei jos teritorijoje komerciniais tikslais
19. Garso ir vaizdo įrašymo, redagavimo, suvedimo ir restauravimo paslaugos

20. Dokumentų įrišimas, perrišimas, restauravimas ir laminavimas

21. Paslaugos, susijusios su fizinių ir juridinių asmenų komercine veikla ar jos reklama bibliotekos patalpose bei jos teritorijoje

Bibliotekos gali paslaugas išskaidyti arba pritaikyti pagal savo sąlygas. Visos kitos bibliotekų teikiamos paslaugos yra nemokamos.

Plėčiantis techninėms galimybėms ir skaitmeninės visuomenės poreikiams, bibliotekos teikia vis daugiau nuotolinių paslaugų. Kiekviena biblioteka, atliepdama vis daugiau skaitmeninių paslaugų reikalaujančios ir priimančios šiuolaikinės visuomenės poreikius, plėsdama ir tobulindama savo infrastruktūrą, teikia nuotolines paslaugas. Plačiaja prasme Lietuvos bibliotekų srityje nuotolinėms paslaugoms priskiriama:

- interaktyvi biblioteka („ibiblioteka.lt“), kurioje galite skaityti daugiau kaip 2 tūkst. lietuviškų visateksčių el. knygų;
- prenumeruojami el. ištekliai – duomenų bazės (tarptautinės ir lietuviškos);
- virtualus kultūros paveldas („epaveldas.lt“) – prieiga prie Lietuvos kultūros paveldo.

Prie nuotolinių paslaugų priskiriama ir galimybė nuotoliniu būdu užsiregistruoti į bibliotekas, įsigyti skaitytojo pažymėjimą, užsisakyti leidinius, gauti reikiamą informaciją per paslaugą „Klausk bibliotekininko“, edukacijų, įdomios dalykinės, pramoginės, lavinamosios ir mokomosios informacijos gauti „Youtube“ kanalais.

Nuotolinių paslaugų kiekybinė ir kokybinė įvairovė, naudojant ir skleidžiant turinį, dar labiau išsiplėtė karantino sąlygomis.

Specifinių paslaugų organizavimu rūpinasi tos bibliotekos, kurios ne tik specializuojasi, bet ir teikia paslaugas autizmo spektro, regos, klausos ar skaitymo sutrikimų turintiems naudotojams.

IV. Bibliotekų srities raidos apibrėžimas

Bibliotekų srities raida – tai bibliotekų vykdomų funkcijų, kuriamų ir teikiamų paslaugų plėtra, siekiant tenkinti kintančius visuomenės informacinius, kultūrinius, mokymosi visą gyvenimą poreikius, taikant aukščiausius standartus atitinkančius modernius valdymo metodus, naudojant modernias technologijas, įtraukiant visas visuomenės socialines ir amžiaus grupes, buriant bendruomenes, kuriant patrauklias aplinkas, skatinančias kūrybiškumą, naujas socialines patirtis, bendravimo kultūrą, pilietiškumą ir patriotizmą, mokymąsi visą gyvenimą, mokslinius ir vietinius tyrimus, skaitymą, teisės aktus atitinkančią kultūros paveldo įveiklinimą ir pakartotinį panaudojimą, pasitelkiant geriausias šalies ir tarptautines patirtis, vystant ir plečiant tarpsektorinį bei tarptautinį bendradarbiavimą.

V. Bibliotekų srities projekto apibrėžimas

Bibliotekų srities projektas – tai veikla ar jų visuma, kuria siekiama, naudojant bibliotekos, partnerių, kūrėjų išteklius bei inovatyvias technologijas, sukurti unikalų ir pamatuojamą produktą ar paslaugą, skirtą bibliotekų lankytojams ir naudotojams. Sukurtas produktas ar paslauga turi:

- būti išbandomi remiantis inovatyviais metodais ir technologijomis, skirtomis bibliotekų naudotojų aptarnavimui gerinti, tikslinės vartotojų grupės specifiniams poreikiams tenkinti;
- didinti visuomenės narių kūrybiškumą;
- motyvuoti šalies gyventojus įgyti žinių ir įgūdžių, reikalingų informacinėms technologijoms sėkmingai naudoti gyvenimo kokybės gerinimo tikslais, ugdyti jų medijų ir informacinį raštingumą;
- skatinti skaitymą ir kitus su tuo susijusius įgūdžius, didinti visuomenės informavimą apie skaitymą ir edukaciją, kelti skaitymo prestižą;
- didinti visuomenės švietimą apie intelektinės nuosavybės apsaugą;
- skatinti tarpsektorinį ir (ar) tarptautinį bendradarbiavimą;
- vykdyti taikomuosius tyrimus, aktualius Lietuvos bibliotekų sistemai ar bibliotekų grupei, siekiant apibendrinti gerąją praktiką, parengti pavyzdinius praktinius sprendimus, metodines rekomendacijas ar galimybių studijas.

VI. Bibliotekų srities raidos kokybės vertinimo kriterijai

Eil. Nr.	Kriterijaus pavadinimas	Kriterijaus aprašymas	Matavimo vienetas
1.	Skaitymo skatinimas	Skaitymas, kaip bendrojo raštingumo pagrindas, yra integrali mokymosi visą gyvenimą kompetencija ir esminė priemonė formuoti kūrybingai, atsakingai ir atvirai asmenybei. Bibliotekos vykdomos veiklos ir iniciatyvos, skatinančios kūrybiškumą. Skaitymo transformacijos bei skaitymo sąsajos su kitomis medijomis.	Planuojamų skaitymo skatinimo iniciatyvų skaičius
2.	Vaikų ir jaunimo neformalusis ugdymas	Biblioteka, siekdama padėti spręsti vaikų ir jaunimo neformaliojo ugdymo klausimus, kuria saugią, kūrybiškumą, savarankiškumą ir saviraišką skatinančią erdvę bei sudaro palankias sąlygas ja naudotis.	Siūlomų edukacijų temų vaikams ir jaunimui skaičius
3.	Skaitmeninio ir analoginio kultūros paveldo panaudojimas ir įveiklinimas	Kultūros paveldo, krašto informacijos bei kraštotyros skaitmeninio ir analoginio turinio naudojimas, skatinant mokymąsi ir kultūrinį raštingumą, plečiant kultūros paveldo paslaugas.	Planuojamų sukurti analoginių ir skaitmeninių produktų, naudojant kultūros paveldo, krašto informacijos bei kraštotyros informaciją, skaičius
4.	Inovatyvių paslaugų kūrimas	Paslaugų, skatinančių mokymąsi visą gyvenimą, pažinimą ir kūrybiškumą, gyvenimo aplinkai ir turinio kokybei gerinti, mobiliems įrenginiams naudoti, kūrimas.	Planuojamų sukurti naujų e. paslaugų ir (ar) e. produktų skaičius
5.	Medijų ir informacinis raštingumas	Produktų ir paslaugų (mokymų), formuojančių požiūrį į save, kitus, aplinką, valstybę, kūrimas.	Planuojamų medijų ir informacinio raštingumo mokymų skaičius Planuojamų medijų ir informacinio raštingumo mokymų dalyvių skaičius
6.	Kvalifikacijos tobulinimas	Bibliotekos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo poreikiai yra galimybė plėtoti reikiamas kompetencijas darniai bibliotekos veiklai, paslaugų kūrimui ir diegimui, turinio kokybei.	Planuojamų įgyvendinti kvalifikacijos tobulinimo temų ir mokymų skaičius Planuojamų organizuoti kvalifikacijos tobulinimo mokymų skaičius
7.	Kultūros (dokumentinio paveldo) objektų tyrimai ir publikavimas	Bibliotekose saugomo dokumentinio kultūros paveldo tyrimų, pritraukiant jų mokslinį potencialą ir kitų mokslo institucijų tyrėjus, rezultatų skelbimas.	Planuojamas publikacijų, mokslo darbų skaičius
8.	Bibliotekos paslaugų prieinamumas socialinę atskirtį patiriančioms gyventojų grupėms	Bibliotekoje sukurtos ir (ar) pritaikytos jau esamos socialinę atskirtį patiriančioms gyventojų grupėms prieinamos paslaugos.	Planuojamų sukurti ir (ar) pritaikyti paslaugų ar produktų socialinę atskirtį patiriančioms visuomenės grupėms skaičius

VII. Bibliotekų srities raidos kokybės vertinimo rodikliai

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	Rodiklio aprašymas	Matavimo vienetas
1.	Skaitymo skatinimo veikloje dalyvaujančių asmenų skaičius	Bendras per metus skaitymo skatinimo veikloje dalyvavusių fizinių asmenų ir nuotolinių naudotojų (atsižvelgiant į priemonę ir veiklą) skaičius.	Asmenų skaičius
2.	Sukurtų paslaugų, edukacijų vaikams ir jaunimui skaičius	Per metus sukurtų kūrybinių paslaugų, edukacijų vaikams ir jaunimui skaičius.	Sukurtų priemonių skaičius Sukurtų edukacijų skaičius
3.	Sukurtų analoginių ir skaitmeninių produktų, naudojant kultūros paveldo, krašto informacijos bei kraštotyros informaciją, skaičius	Per projekto įgyvendinimo laikotarpį sukurtų analoginių ir skaitmeninių produktų, naudojant kultūros paveldo, krašto informacijos bei kraštotyros informaciją, skaičius.	Sukurtų produktų skaičius
4.	Sukurtų inovatyvių paslaugų skaičius	Per metus sukurtų inovatyvių (naudojant mobiliuosius įrenginius ir skaitmenines technologijas) kūrybinių paslaugų, edukacijų vaikams ir jaunimui skaičius.	Sukurtų paslaugų skaičius Sukurtų edukacijų skaičius
5.	Produktų ir paslaugų (mokymų), ugdančių medijų ir informacinį raštingumą, skaičius	Per metus sukurtų produktų ir paslaugų (mokymų), ugdančių medijų ir informacinį raštingumą, skaičius.	Sukurtų paslaugų skaičius Sukurtų produktų skaičius
6.	Įgyvendintų bibliotekų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo temų ir mokymų skaičius	Per metus įgyvendintų bibliotekų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo temų ir mokymų skaičius.	Organizuotų mokymų skaičius Organizuotų mokymų temų skaičius

VIII. Bibliotekų srities projekto kokybės vertinimo kriterijai

Eil. Nr.	Kriterijaus pavadinimas	Kriterijaus aprašymas	Matavimo vienetas
1.	Projekto produkto ar paslaugų gavėjų auditorijos pasiekiamumas socialinėms grupėms	Bibliotekų srities projektų produktai turi savo auditorijas ar naudotojus, todėl savo turiniu jie turi būti aktualūs, skatinantys tobulėti, kuriantys pridėtinę vertę.	Į produkto kūrimą ir naudojimą įtrauktos auditorijos dydis
2.	Sukuriamo projekto produkto tvarumas	Bibliotekų srities projektų produktai turi būti tvarūs, turėti ilgalaikę išliekamąją vertę.	Publikuotų dokumentinio paveldo objektų, publikacijų skaičius
3.	Modernių skaitmeninių technologijų bei priemonių įsisavinimas ir pritaikymas	Skaitmeninių technologijų, padedančių gerinti žinių prieinamumą, skaitmeninio gyvenimo ir aplinkos kokybę įsisavinimas ir pritaikymas.	Įdiegtų technologijų bibliotekų aplinkoje ar kvalifikacijos tobulinimo kursuose bibliotekinių įsisavintų technologijų skaičius
4.	Kvalifikacijos tobulinimas, dalijimasis žiniomis, naujų žinių pritaikymas, jau turimų gilinimas	Bibliotekų srities specialistų kvalifikacijos tobulinimas, naujų mokymų temų, pritaikant naujausius technologijų naudojimo, socialinių, kultūrinių, medijų ir informacinio raštingumo įgūdžius, kūrimas, gerosios praktikos perėmimas ir taikymas.	Planuojamų sukurti mokymų temų skaičius
5.	Tarpsektorinis bendradarbiavimas	Kitų sektorių atstovų (fizinį ir juridinių asmenų) įtraukimas į bibliotekų srities projektų rengimą ir įgyvendinimą, pasitelkiant kitų sektorių kompetencijas, patirtis, kuriamas paslaugas ir produktus, sudarant galimybes naudotis bibliotekų infrastruktūra.	Institucijų ar asmenų iš kitų sektorių, įtrauktų į projekto produkto kūrimą, skaičius
6.	Mokymosi visą gyvenimą skatinimas	Naujų programų, priemonių ar temų, skirtų mokymuisi visą gyvenimą, skatinančių žinių, reikalingų gyvenimo kultūrinei, informacinei, emocinei ar sveikatos kokybei užtikrinti, kūrimas.	Programų, priemonių ar temų, skirtų mokymuisi visą gyvenimą, skaičius
7.	Bibliotekų srities veiklų, procesų, paslaugų ir kitų elementų, susijusių su bibliotekų sritimi, tyrimai	Tyrimų, retrospektyviai ir prognostiškai analizuojančių bibliotekų srities veiklas, procesus, inovacijas, socialines kultūrinės ir informacinės paslaugas, organizavimas ir vykdymas.	Tyrimų temų skaičius

IX. Bibliotekų srities projekto kokybės vertinimo rodikliai

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	Rodiklio aprašymas	Matavimo vienetas
1.	Į projekto produkto kūrimą ir naudojimą įtrauktos auditorijos dydis	Asmenų, naudojančių projekto produktą, skaičius, atliepiantis projekto produkto tikslinę grupę.	Asmenų skaičius
2.	Publikuotų dokumentinio paveldo objektų, publikacijų apie dokumentinio paveldo tyrimus, skaičius	Projekto metu, naudojant bibliotekose saugomą dokumentinį paveldą, savarankiškai ar bendradarbiaujant su kitomis institucijomis bei asmenimis parengtos mokslinių, vietinių tyrimų ar aprašomosios publikacijos.	Publikacijų skaičius
3.	Įsisavintų skaitmeninių technologijų ar priemonių skaičius	Asmenų, projekto metu įsisavinusių skaitmenines technologijas ar priemones (išmokta naudotis programine įranga, prietaisu ar pan.), skaičius.	Asmenų skaičius
4.	Sukurtų mokymų temų, skirtų kvalifikacijai tobulinti, dalintis žiniomis, naujoms žinioms pritaikyti ir jau turimoms gilinti, skaičius	Asmenų, projekto vykdymo metu įgijusių naujų žinių ar pagilinusių jau turimas žinias, skaičius. Asmenų, projekto vykdymo metu kūrusių naujus produktus, naudojant naujai įgytas žinias ar pagilinus jau turimas, skaičius.	Asmenų skaičius
5.	Institucijų ar asmenų iš kitų sektorių, įtrauktų į projekto produkto kūrimą, skaičius	Institucijų ar asmenų iš kitų sektorių produktų, žinių, kompetencijų pritaikymas ir naujų (bendrų) kūrimas projekto vykdymo metu.	Institucijų ar asmenų skaičius
6.	Programų, priemonių ar temų, skirtų mokymuisi visą gyvenimą, skaičius	Projekto vykdymo metu sukurtos ir aprašytos naujos programos, priemonės ar temos.	Programų, priemonių ar temų skaičius
7.	Tyrimų temų įvairovė	Projekto vykdymo metu atliktų tyrimų, retrospektyviai ir prognostiškai analizuojančių bibliotekų srities veiklas, procesus, inovacijas, socialines kultūrinės ir informacinės paslaugas, skaičius.	Tyrimų temų skaičius

Kultūra^τ

www.kulturostyrimai.lt